ԳԱՑՄԱՆՔ
Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համ. 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամսեայ » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Օտար երկիրներու • 2 1/2 Լիրա
Յանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղրուշ, երկու անգամի համար 2 ղրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կը լինի։
Մէկ մի թիւ 40 փարա արծաթ։

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՀԱՆԱՊԱՏՕՐԵԱՅ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՑՄԱՆՔ
Դարձ գնացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ այլ ի իչէ գրեթէ Խմբագիր—Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Թիւ 138, Նոր խան, Մասիսի գրասենեակը։
[illegible]
Ստորագրեալ նամակ, յօդուած, եւ լն. չեն դարձուիր։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 17 ՅՈՒԼԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս առաւօտ հասած հեռագիրք

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Լոնտրա 28 յուլիս.

Երեկոյեան ժողովին մէջ Լորտ Հարթինկթըն Քանտահարէն եկած հեռագիր մը կարդաց, որ Անգղիական զօրաց մէկ սարսափելի պարտութիւնը կը ծանուցանէր։ Պըրրոււ զօրավարին հրամանատարութեան ներքեւ գտնուող կիսագունդը բոլորովին բնաջինջ եղաւ Աֆղանաց կողմանէ։ Պալմէյ եւ Սլիմը հեռագիրք գրկուեցան, որպէս զի կարելի եղածին չափ զօրաց գումարման հրաման տրուի Քանտահարի վրայ քալելու համար։

Լոնտրա 28 յուլիս.

Երեկոյեան ժողովին մէջ, Լորտ Հարթինկթըն Հնդկաստանէն եկած նոր հեռագրեր կարդաց, որք աւելի տեղեկութիւններն հաստատելով կը ծանուցանեն թէ Էյուպ Խանին հրամանատարութեան ներքեւ գտնուող Աֆղան զօրքերն, որ Պըրրոււ զօրավարին հրամայած կիսագունդին վրայ յարձակած եւ զայն բնաջինջ ըրած են, տասներկու հազար հոգիէ կը բաղկանային եւ 36 թնդանօթ ունէին, որք լաւ գործածուեցան։ Պըրրոււ զօրավարին կիսագունդին երկու հազարէն մինչեւ երեք հազար հոգիէ կը բաղկանար։ Քանտահար գտնուող Բըրիմրօզ զօրավարին հրամայած գունդըն հազար եօթն հարիւրէն մինչեւ հազար ութ հարիւր հոգիէ կը բաղկանայ։ Հնդկաստանէն փութով օգնութիւն կը ղրկուի Քանտահար։

Լոնտրա 28 յուլիս.

Անգլ. Քոնս.		97 13/16
Օսմ.	»	9 1/2
Փոխ.	1865	10 1/8
»	1869	9 7/8
»	1871	68
»	1872	17
»	1873	9 1/2
»	1877	81 5/8
Եգիպտ. միացեալ		60 1/8
» արտօնեալ		87
Տայրա Սանիէ		69 1/2
Փոխ. Ռօշիլտ		91
Պանք Օթօման		9 1/2
Ռուս. փոխ. 73ի		87 5/8

Փարիզ 28 յուլիս.

Օսմ. Քոնս.		9.50
» Երկաթուղի		29.
Գաղղ. » 5 0/0		118 90
» » 3 0/0	Նոր	84.50

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վաղըլթ իր այս առուր թուով կը ծանուցանէ թէ Հայաստանի բարենորոգմանց նկատմամբ Բ. Դրան տուած պատասխանը քննելու համար դեսպանաց աւելի առաջ ըրած նիստին մէջ որոշուած էր որ Անգղիոյ դեսպան Պ. Կոշէն եւ Գաղղիոյ դեսպան Պ. Թիսօ ի միասին ծրագիր մը պատրաստեն նոյն խնդրոյն վրայ։ Այս անգամ, երկու դեսպանք յիշեալ ծրագիրը պատրաստած լինելով, Թուրք լրագիրը կըսէ թէ դեսպանները երէկ նիստ մը պիտի ընէին այդ ծրագիրը քննելու համար. եւ եթէ երէկ չգումարեցան, այսօր պիտի գումարին։

—

Թէրճիւմանը Հագիգաթի խօսքին նայելով, Պ. Կոշէն Բ. Դրան արտաքին գործոց նախարարին հետ ըրած վերջին տեսակցութեան մէջ յայտարարեր է թէ կայսերական կառավարութեան ըրած զինուորական պատրաստութիւնները տէրութեանց առաջարկած նոյնին ցոյցը փութացնելէ զատ ուրիշ արդիւնք չեն կրնար ունենալ։

—

Ձայն կը պտըտի թէ տէրութիւնք 21 աւուր վերջին պայմանաժամ մը պիտի տան Բ. Դրան՝ Գաբաստաղի սահմանագլխին խնդիրն ապրիլ 18 ի պայմանագրութեան համեմատ կարգադրելու համար։

—

Թուրք լրագիրք վանայ կուսակալ Հասան փաշայի կողմանէ Բ. Դրան ղրկուած երկու հեռագիրը կը հրատարակեն այսօր, զորս կարեւորութեանը պատճառաւ ամբողջապէս կը թարգմանեմք։

Հասան փաշան յուլիս 11 թուով կը հեռագրէ.

«Ռուսական հիւպատոսին եւ յետոյ Ատրպատականին կողմանէ մեծաւ ավիվով լուր տրուած էր թէ հինգշաբթի գիշեր վանէն երկու ժամ հեռու Եէտի-Քիլիսէի (Վարագայ վանուց) իրր թէ 800 ի չափ ուխտաւորներ հրոսակաց (էշքըյա) կողմանէ կողոպտուեր են։ Անմիջապէս երկու խումբ սաւարի ղրկուելով, քննութեանց ձեռնարկեցաւ, բայց աւազակներուն վրայ տեղեկութիւն չկրցաւ առնըւիլ։ Միւս կողմանէ յիշեալ վանուց միաբաններուն խօսքին նայելով, ուխտաւորաց թիւն այժմէն մինչեւ 30 ի էջաւ։ Ամենքն ալ կը փնտռուին»

Հասան փաշան յուլիս 14 թըւով կը հեռագրէ թէ՝ Հէքքեարիէն գրուած էր վանայ Ռուսական հիւպատոսարանին թէ՝ Հէքքեարիի կողմը գտնուած Անգղիական հիւպատոս Պ. Քլէյթըն ձերբակալուեր է։ Պաշտօնէի կառավարիչն այս մասին տեղեկութիւն տուած չլինելով, վանէն անմիջապէս հեծեալ զօր ղրկուեցաւ իրողութիւնն յիշեալ կառավարիչէն ստուգելու համար, որ յայտարարեց թէ այդ զրոյցն անհիմն էր։ Ռուսական հիւպատոսարանին այս տեղեկութիւնը տուող Մանը Քէշիշօղլուն հարցաքննութեան ենթարկուելով, յայտարարեց թէ ինք այնպիսի բան չէր գրած։

—

Այս առաւօտեան Թուրք լրագիրք Սէլանիկի իսլամ ժողովրդեան կողմանէ բազմաթիւ ստորագրութեամբ առ Բ. Դուռն ուղղեալ հեռագրական բողոքագիր մը կը հրատարակեն, յորում կը ծանուցանի թէ յուլիս 13 ին տեղւոյն Հելլենական հիւպատոսարանին մէջ հրդեհ ծագելով, երբոր մարելու եւ մէջի գոյքն ազատելու կ'աշխատէին, տեսնուեցաւ որ հիւպատոսարանին մէջ զէնքերով եւ ռազմամթերքով լի սնտուկներ կային։ Հելլէնք ասոնց մի մասը փախուցին եւ մի մասն ալ տեղական կառավարութեան կողմանէ վար դրըուեցաւ։ Հեռագրին ստորագրողները կըսեն որ եթէ այս ռազմամթերք կրակ առնուին, մեծ աղէտ կրնար ծագիլ Սէլանիկի մէջ, եւ չեն ընդունիր որ Հելլենական հիւպատոսարանը զինարան լինի։

—

Թուրք լրագիրք նոր լուր մը կուտան Պէյքըր փաշայի նկատմամբ։ Կը ծանուցանեն թէ Բրգասանի եւ Հայաստանի բարենորոգմանց կայսերական ընդհանուր տեսուչը շուտով մը Կ. Պոլիս կըսպասուի։ Ցայտնի է արդէն թէ Կ. կառավարութիւնն որոշած է զինուորական պաշտօն մը յանձնել Նորին Անգլօ—Թուրք վսեմութեան։

—

Տպագրական տեսչութիւնը պաշտօնական ազդ մը ղրկելով լրագրաց, կը զգուշացնէ անոնցմէ ոմանց եւ զինուորապէս ցոյց լրագրաց մէկ մասին բռնած ընթացքէն, որք Օսմ. պետութեան դէմ չարանենգ թշնամութեամբ համբաւաւոր եւ գող քանի մ'օտար լրագրաց յօդուածները կ'ընդօրինակեն իրենց էջերուն մէջ, եւ վերջին անգամ կը հրաւիրէ լրագիրներն որ օտար շահուց գործիք չլինին եւ տէրութեան նախկին խրատներուն հաւատարիմ օտար լրագրաց յօդուածներ չընդունին իրենց էջերուն մէջ, որպէս զի խափանման կամ դադարման չենթարկին։

—

Թէրճիւմանը Հագիգաթ լրագիրը, ծանուցանելէ յետոյ թէ մինչեւ ցարդ Պաթումէն 10.000 գաղթական մեկնած է եւ տակաւին 25-30.000 ընտանիք գաղթելու կը պատրաստուին, կըսէ թէ այս գաղթականաց կէսէն աւելին Հայ են։ Պաթումի Հայք կը գաղթեն եղեր, որովհետեւ Ռուս պաշտօնեաները անոնց կրօնական գործոց կը խառնուին եւ Հայ կիները կ'ստիպեն թողուլ այն քողը, զոր իսլամ կանանց պէս կը կրեն։ Ռուսի, իրենց կրօնից եւ սովորութեանց դէմ այսպիսի բռնութեանց չհպատակելու դիմանալով, Հայք նախապատիւ կը համարին եղեր իրենց երկիրը թողուլ Թուրքիա գաղթել։

Այս լուրն ինքնին յոյժ անհաւանական կը թուի մեզ, բայց կը յուսամք թէ ազգային Պատրիարքարանն, որ այսպիսի նիւթոց վրայ բնականաբար ճիշդ տեղեկութիւն կրնայ ունենալ, բուն իրողութիւնը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ։

—

Ներքին գործոց նախարարութիւնն անցագրոց նկատմամբ նոր շրջաբերական մը գրեց գաւառական իշխանութեանց, կրկնելով այն հրահանգներն որք աւելէ առաջ տրուած էին անցագրոց վերաբերեալ կանոնագրին ճշդիւ գործադրութեան համար, եւ հրաւիրելով որ առանց կանոնաւոր անցագրի մէկու մը թոյլ չտան Կ. Պոլիս կամ ուրիշ տեղ մ'երթալ։

—

Կիրիտի նոր ոստիկանութիւնը կազմող Ալիքս Անգղիական գնդապետն Անգղիա գնաց՝ չգիտցուիր ի՛նչ պատճառաւ։

—

Ցաւելով կը լսեմք թէ Էվգաֆի նախարար Վսեմ. Քեամիլ փաշային 8-9 տարեկան աղջիկը պատուհանէն նայած ժամանակ դժբաղդաբար վար իյնալով մեռեր է։

—

Գաղղիական լրագրաց ոմանց մէջ հրատարակուած հեռագրոյ մը նայելով, քանի մը Թուրք կամաւորք Հելլենական բանակին զինուոր գրուեր են։

—

Թէրճիւմանը Հագիգաթ լրագիրն իր երէկուան թուով կրկնելով կ'արձանէ Պարսկական կառավարութեան դէմ, որ յիշեալ Թուրք լրագրին Պամիս եւ Հէրաք մտնելն արգիլեր է։

Թէրճիւմանը Հագիգաթ կը հարցնէ թէ տակաւին վեհ. Սուլթանին դերիշխանութեան ներքեւ գտնուող երկրի մը մէջ կարելի՞ է որ Թուրք լրագրի մը շրջաբերութիւնն արգիլուի։

Նոյն լրագիրը բուռն յօդուածներ կը գրէ Եւրոպիոյ պաշտօնից դէմ, կը ծաղրէ առաջարկեալ նաւ այծն ցոյցն եւ կը յայտարարէ թէ Թուրքերն իրենց իշխանութեան ներքեւ գտնուող երկիրները սրով առած են, եւ մինչեւ որ սրով չկորսնցնեն, իրենց յօժար կամօք ուրիշի չպիտի տան այն տեղերը։

—

Վաղըլթ իր այս առուր թուով բարեբաղդօրէն կը ծանուցանէ որ եթէ Պ. Կլատսթոնի նախարարութիւնն երկար ժամանակ իր ուզած կերպով աշխարհակալութիւն ի գործ դնէ, Եւրոպիոյ մէջ տարաժամ խառնակութիւնք պիտի ծագին, եւ անոնց մէջէն նոր հրդեհ պիտի լինի։

—

Կը լսեմք թէ վերջերս շքանշանի թագաւորութեան համարակալը՝ ձերբակալեալ Մշեցի Հայ պատանին պտտեցնէ սուր է որ այսօր ըստ երեւոյթին դրամ չվճարելուն, թէ ոչ երկրորդ քաղաքէ վճարելու պիտի դատապարտուին։

Այսօր ալ կ'իմանամք թէ յիշեալ թագաւորութիւնը Գարաքեօյի կամրջին վրայ եղած գրաւմ փոխանակ թէ գաղթական եւ թէ ուրիշ տարերքն ու պատանիները ժողվել տալով բանտարկեր է։ Այսպէս մեծ գաղթականաց տարրը բառ առ բառ կը շարունակէն պգինձ [illegible]

—

Բ. Դուռը պատերազմական նախարարին խնդրանօք հրաման ըրեր կեղ գաւառական իշխանութեանց որ իրաքուհիներ գաւառի մէջ գտնուած ձիերուն վաճառմանը արգելք չլինելով Բ. Դրան գրելն։

Թէրճիւմանը Էֆքեար լրագիրը, արմնոկ լինելը փաստարանել կարծելով, պատասխանել փորձեր է Նոյեմբերի Նովինթաւութեան խնդրոյն առթիւ մեզի ըրած մէկ ակնարկութեան, որ թէ եւ քիչ մը կծու՝ բայց կատարելապէս ճշմարիտ էր։ Մասիսի դէմ շատ մը գանգատ եւ անտեղի խօսքեր ընելէ յետոյ, որոց համար մեզնէ պատասխան չկրնար սպասել, Թէրճիւմանը Էֆքեարը զոր կաթոլիկ Հայոց պատրիարքարանին ծախու բերանն առնուած էինք, կը հարցնէ թէ «միթէ ամեն լրագիր իր ուզած գաղը չի՞ կրնար պաշտպանել» եւ թէ «որդեօք Փուլիէ տ'Օրիան, այն է Գաղղիական լրագիր մը, յանցաւոր կրնա՞յ նկատուիլ Ցանկալի դէմ եւ ի նպաստ Պուլղարաց գրելուն համար։»

Այս փաստերը դէշ չեն. միայն թէ Մասիսի ըսած կէտն հաստատելու դժբաղդութիւնն ունին։ Եւ յիրաւի, մեք Թէրճիւմանը Էֆքեարի լրագրական ազատութիւնը ուրանալ չէինք փորձած. ընդհակառակն, խոստովանէինք իրեն թէ ինք ազատ է ուզած գաղը պաշտպանելու. բայց կը պնդէինք թէ՝ ինքզինք իբրեւ ազգասէր Հայ ցուցնելով եւ Հայոց առաւելութիւն ապրելով՝ չէր կրնար, եւ չը կրնար միեւնոյն կամարի եկեղեցական մը պաշտպան կանգնիլ, չէր կրնար եւ չկրնար ազգին մէկ անձեռնար մասին գլուխը գտնուող քանի մը մոլեռանդ փառասէրներու հակազգային ձեռնարկները ջատագովել։

Այդ էր առ հա մեր պահանջած մեր որ մինչեւ ցայժմ հերքել չեն զօրեր Թէրճիւմանի պարզամիտ հարցմանց նենգը։ Մասիսը պէտք ձգելու համար՝ պէտք էր հաստատել թէ կարնոյ Գերապայծառ Պաղտասարեան Նախաթեւութեան դատը փաստաբանելով՝ Հայ լրագիր մ'ազգադաւական կամ ազգային տեսակէտով բան մը գործ մը կ'ընէ. պէտք էր ապացուցանել թէ Կ. Պոլսոյ մէջ հաստատեալ մը՝ ի Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ Միլլիյեթ-Եկեղեցական մը կրնար Հայ ազգին պաշտօնական ներկայացուցիչներէն վեր դասիլ՝ առանց Հայոց դատապարտել միեւնոյն անուան դէմ, եւ թէ Հայ անունը կրող լրագիր մը կրնայ անանց այս նախաթեւութեան ջատագով լինել, առանց Հայ ազգին ... դէմ՝ զոր կրնար թէկնածութիւնն ունի։ Եթէ Թէրճիւմանը Էֆքեար տակաւին հաստատէր, իր հայաստանութիւնն անգամ մ'եւս կասկածի ներքեւ չէր իյնար, եւ Մասիս ալ իր խօսքը ետ կ'առնէր։ Բայց այժմ մեր պաշտօնակիցն իր այն պահանջմամբ թէ ինք իրաւունք ունի իր ուզած գաղը պաշտպանելու, աւելի եւս կը հաստատէ Մասիսի կարծիքը թէ Թէրճիւմանը Էֆքեար, իր կեղծել փորձած հայասիրութեան հակառակ, Հայ-Պապական թերթ մ'է միայն եւ այնպէս պիտի մնայ մինչեւ վերջը։

Թէրճիւմանը Էֆքեար կ'ամբաստանէ զմեզ իբր թէ կրօնական հին խնդիրներ յուզելով ազգային պառակտմանց յիշատակը կ'արթընցնեմք եղեր այլ եւ այլ Հայ համայնքութեանց մէջ։ Մեր պաշտօնակիցը ճշմարտութեան դէմ կը մեղանչէ։ Իրաւ է որ Մասիս Ճիզվիթները ու Մխիթարեանները կը հարուածէ եւ այս մասին ամեն Հայ լրագիր կը գերազանցէ. կը մեղադրէ զանոնք թէ ձգտումն կաթոլիկութեան, եւ Մխիթարեաններու բոլոր թշնամութեան վրայ կը նշաւակէ։ Մեք կը հարուածեմք եւ պիտի շարունակեմք հարուածել մեր ազգային իրաւանց դէմ ուղղեալ ամեն ձեռնարկ, թէ՛ Ճիզվիթաց կամ Ճիզվիթեանման Հայոց, եւ թէ՛ Մխիթարեանց կամ Մխիթարեանման Հայոց կողմանէ լինի, բայց առանց մեր ոչ մէկուն կրօնական համոզման դէմ գրած կը լինիմք. զի մեր բոլոր յօդուածներուն մէջ, ո՛չ թէ կրօնական համոզումները կը հարուածեմք, այլ՝ կրօնական համոզմանց դիմակին ներքեւ ի գործ դրուած հակազգային մեքենայութիւնները։ Թէրճիւման լաւ գիտէ զայս. բայց ինքզինք արդարացնելու համար, նախորդին ամբաստանութիւն մը պա՛րտ էր ընել Մասիսի դէմ։ Դժբաղդաբար, այդ պատասխանատուութիւն կեղծաւոր անտարբերներուն եւ մոլեռանդներուն են, որք մէկ կողմէն ժողովուրդը թմրեցնելով եւ կրօնական խնդիրները փակելով հաշտեցնելով, միւս կողմէն ազգը պառակտելու մեքենայութիւնները բանեցնել կը շարունակեն, ինչպէս այժմ՝ի Կարին, եւ Թէրճիւմանը Էֆքեար ալ իր աւելի համեստ շրջանակին մէջ նոյն վարպետութիւնը կ'ընէ, երբ մէկ կողմէն Կարնոյ կաթոլիկ գերապայծառին միաբանական ձեռնարկը կը պաշտպանէ, եւ միւս կողմէն առաջնորդութիւն կը ծախէ իր ընթերցողաց։ Բայց այժմ այս վերջնոյ կրնայ գտնել իրենց կարդացած թերթին ազատամտութիւն ու Հայասիրութիւնը։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԵՕՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԵ

Երէկ երիկուն գոցուեցաւ		10.12
Այս առաւօտ բացուեցաւ		10. 8
Կէս օրին		10. 6
Ռումէլիի երկաթուղի	Փր.	23.50
[illegible]	Օսմ. ղր.	1230
Փրանքաց	»	350

ԸՆԹԱՑԻԿ ԴՐԱՄՈՑ
17 Յուլիս

Անգլ. լիրա	Ղրշ.	110 15
Նափոլէոն ոսկի	»	88
Մէճիտիէ Ոսկի	»	90 15
Ռուսական թղթադրամ	8 րուբ.	62 [illegible]
Պէշլիկ	Ղրշ.	51 20
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 15
Հինգնոց	»	214
Վեցնոց	»	129
[illegible]	»	215 20
Գիրէ	»	540
5 փարանոց	»	260

ՓԱՂԱՔԱԿԱՆ

Նախընթացի օրը գ Նուպարայ Հաշտարական ծանուցագրին Բ. Դրան պատասխանն հաղորդուեցաւ դեսպանաց. Պարունակութեանը վրայ քուած գրութիւններուն նայելով կը կարծուի թէ կայսերական կառավարութիւնը կ'առաջարկէ որ Պարիուս գանձա և Մեծօվօ իր իշխանութեան ներքև մնան, իսկ կարևոր կէտեր. իսկ մնացեալ տեղերուն համար, որք Յունաստանի պիտի տրուին, Կ. Պոլսոյ մէջ դեսպանախորհրդ մը գումարի և որոշէ։ Եթէ հիմնական տարբ է այս առաջարկութիւնն, ինչպէս վստահութիւն ունիմք, տէրութեանց հաւանութիւնը չընդունիր թերևս, և Պէրլինի դեսպանախորհրդին անուղղակի մերժում մը համարուի։ Սակայն ի՞նչ պիտի ընեն Եւրոպական տէրութիւնք. միթէ առաջադրեալ ծովային ցոյցը բաւական պիտի լինի՞ տէրութեանց բաղձանքը լրացնելու։ Այս բանն երկբայելի կը թուի. այն ժամանակ արդեօք ցամաքը զօրք պիտի հանուի՞։ Ասոնք այնպիսի խնդրութիւններ են, որք չեն կրնար ոչ ճիշդ և ոչ սուտ համարուիլ առ այժմ. տէրութեանց համաձայնութիւնը կրնար շատ բան ընել, բայց խնդիրը վեց տէրութեանց մէջ գործադրութեան ժամանակ ևս կատարեալ ներդաշնակութիւն մնալու վրայ է, և յայտնի է որ նշմարելի պետական մարդիկ իրենց փորձառութեան յենլով գուշակած էին թէ երբ կարգը գործադրութեան գայ, Եւրոպական ներդաշնակութիւնը չաւաչնալի պիտի անհետանայ։

Այս փորձին Անգղիա մեծ ջանք կ'ընէ ներկայ գործարութեանց լուծման։ Փ. Կոշէն անցեալ օր վեհ. Սուլթանին ներկայացաւ և Թագուհւոյն կողմէ նամակ մը մատոյց։ Ժամ ու կէս Ն. Կ. Վեհափառութեան հետ տեսակցելէ յետոյ, Փ. Կոշէն Բ. Դուռը գնաց, և երկու ժամէն աւելի արտաքին գործոց նախարարին հետ բանակցեցաւ։ Կարելի է որ վերյիշեալ նամակն ալ խորհուրդ տուած լինի, որպէս զի Պէրլինի դեսպանախորհրդոյն որոշումները չմերժուին. սակայն Օսմանեան կառավարութիւնն հարկաւ չկրնար ընդունիլ իր պատասխանին մէջ յայտնած որոշմանց հակառակը։ Գուցէ գլուխանապ խաղաղութիւնն իր վերջին ճիգը կը թափէ, և տեսնելու է թէ արդեօք պիտի յաջողի՞ կամ ոչ։

Պէրլինի դաշնագրին 64 յօդուածին սահմանադրութեանց համեմատ Հայաստանի դաւառաց մէջ բարենորոգումներ գործադրելու համար տէրութեանց համխմատ ծանուցագրին պատասխանն Եւրոպական հասարակային կարծիքը գոհացուցած չերևիր։ Եւրոպական լրագիրք Բ. Դրան յուլիս 5ի ծանուցագիրը քննադատելով կ'ըսեն թէ անոր մէջ պարունակեալ բարենորոգմունք ուրիշ բան չեն, բայց եթէ վարչական կազմակերպութեան գլուխը փոխանել գնել, մէջ անդն իսլամ կառավարիչներ, սոսկ Թուրքեր. թէ այսպիսի բարենորոգում մը գեղեցիկ օրե՛ր կը խոստանայ Հայոց։ Բայց արդէն ներկայ վիճակը միևնոյն բանն է, և աւելորդ էր մինչև անգամ սոսր բարենորոգում անունը տալ, եթէ Եւրոպա անպատճառ չըպահանջէր որ բարենորոգում ի գործ դրուի։ Եւրոպական մամուլը կ'ըսէ թէ Հայք խիստ խոհեմ լինելով չեն ուզեր բարդութեանց առարկայ նկատուիլ կամ ապստամբութիւն հանել, որոց վախճանը կրնայ իրենց աղետաբեր լինիլ, սակայն կարելի է որ իրենց բաղձացած բարենորոգմանց իրագործում չտեսնելով Ռուսիոյ գիրկը իյնան. ըսել կուզեն թէ, երբ Ռուսիա նոր պատերազմ մը բանայ Թուրքիոյ դէմ, կարելի է Հայաստանի մի մասն ևս գրաւէ, և Հայք հետզհետէ բաղդով Ռուսական հպատակութեան ներքև անցնելով իրենց ազգութիւնն ու լեզուն կորսնցնեն։ Այսպիսի սպառնալ մը ոչ նուազ գեղեցիկ կրնայ համարուիլ քան միւս նկարագրուածն, և պէտք է յիշողներս այն առածը թէ Աստուած կ'օգնէ անոնց՝ որք իրենք իրենց կ'օգնեն։

Նշանակութեան արժանի է թէ այս խնդիրն ալ Պէրլինի ամեն խնդիրներուն նման անլուծելի կերպարանք կ'առնու. և արդարև ցաւալի կը լինի եթէ այս դաշնակութիւններն արդարանալով առարկայն յաղթական տէրութեան մը մընայ ի վնաս Հայոց ազգութեան։

Եւրոպական մամուլը Գերմանական պաշտօնաթերթոյ խնդրոյն վերայ ալ կ'զբաղի. ոմանք կը կարծեն թէ Բ. Դուռը Գերմանիոյ դաշնակից եղած է, և այս վերջինը պիտի օգնէ Թուրքիոյ վերականգման. ուրիշներն այս դաշնակցութեան չեն հաւատար, և Գերմանիկ պաշտօնատարաց գործը պարզապէս հնարք մը կը համարին տէրութեանց ներդաշնակութիւնը լուծելու։ Կ. Պոլսոյ դեսպանախորհրդին մէջ Գերմանական երեսփոխանք զգուշաւոր դիրք մը բռնած էին, և միւս տէրութեանց լիազօրներուն չափ վիճաբանութեանց չէին մասնակցած. ասկէ Թուրքիա կարծած էր թէ Գերմանիա կրնայ իրեն նպաստաւոր լինիլ, սակայն վերջին պատերազմին առթիւ այն յոյսերն եղծերուեցան։ Այժմ մի և նոյն ընթացքը կը բռնուի. բայց միթէ տէրութեանց ներդաշնակութիւնը տևական պիտի լինի՞, ինչպէս արդէն ըսինք, այս մասին կարծիքները կրնան բաժնուիլ, թէպէտ և ոմանք կ'ըսեն թէ ներդաշնակութեան խանգարումն ընդհանուր խաղաղութեան վտանգաբեր լինելով տէրութիւնք պարտաւոր են պահել զայն։

ԱՆԳՂԻԱԿԱՆ
ՆՈՐ ԿԱՊՈՅՑ ՏԵՏՐԱԿ

Թիւ 10. — Կ. Պոլսոյ Անգղիական դեսպան Սըր Հէնրի Լէյըրտ 1879 [illegible] ծանուցագիր մը գրելով առ Բ. Դուռն, կը յայտնէ թէ Անգղիական կառավարութիւնը մեծ արդիւնքներ կ'ըսպասէր Կարին ղրկուած Քօմիսէրներուն աշխատութիւններէն. բայց ցաւելով կը տեսնէ թէ անոնց տրւած հրահանգները սահմանափակ էին, և ունեցած դայն ինչ իշխանութիւններէն ալ բարիք մը չէ կըրցած արտադրել՝ թէ՛ տեղական կառավարութեան ընդդիմութեանը պատճառաւ, և թէ՛ կեդրոնական կառավարութենէն քաջալերութիւն և աջակցութիւն չկենալուն պատճառաւ։ Սըր Հ. Լէյըրտ դայս հաստատելու համար Թրօթթըր հազարապետին յուլիս 25 թուով տեղեկագիրը, զոր արդէն մեծ մասամբ թարգմանեցինք քանի մ'օր առաջ, Բ. Դրան կը հաղորդէ։ Ասկէց զատ,

"Վեհ. Թագուհւոյն դեսպանը կը "փափաքի լըզօրէն Բ. Դրան ուշադրութիւնը հրաւիրել Թրօթթըր "հազարապետին տեղեկագրին վերայ, և հասկնել անոր (Բ. Դրան) "թէ ո՞րքան կարևոր է որ լոկ քըննութիւններ կատարել տալով գոհ "չլինի այնպիսի Քօմիսէրներու ձեռամբ, որք իրենց յանձնարարած "բարենորոգումներն 'ի գործ դընելու համար պէտք եղած իշխանութիւնը չունին։ Այդպիսի քըննութիւնք բարի արդիւնք չեն արտադրեր, այլ ընդհակառակն խըռովարդեան Քրիստոնէից դէմ "թշնամութիւնն աւելցնելու կը ծառայեն, որով այս վերջնոց վիճակն "աւելի անհանդուրժելի կը լինի։ "Քրիստոնէից պաշտպանութեան, և "ամեն ցեղէ ու դաւանութենէ ժողովրդոց արդար և հաւասար կառավարութեան համար պէտք եղած բանն՝ այն բարենորոգմանց "անյապաղ և անկեղծօրէն գործադրութիւնն է, զորս Բ. Դուռը "վեհ. Թագուհւոյն կառավարութեան առջև յանձնառու ի գործ "դնել վեհ. Սուլթանին Ասիական "երկիրներուն մէջ։"

Թիւ 11. — Փ. Թրօթթըր 1879 օգոստոս 8 թուականաւ Կարինէն տեղեկագիր մը կը գրէ առ Լօրտ Սալիսպըրի, որոյ մէկ մասը միայն հրատարակուած է կապոյտ Տետրակին մէջ, և յորմէ հետևեալ կըտորները կարևոր կը դատենք թարգմանել.

"Յուլիս 7 տեղեկագրին "Ցեռադրութեան" մէջ Կարնոյ վիլայէթին բարենորոգմանց յանձնախմբին կազմութեանը վրայ խօսած էի, որ 38 անդամէ պիտի բաղկանար, որոց 10ը Քրիստոնեայ, այն է՝ 7 Հայ, 1 Կաթոլիկ, 1 Յոյն և 1 Բողոքական։

"Այս յանձնախումբն յուլիս 14ին իր առաջին նիստն ըրաւ, յորմէ քանի մ'օր առաջ Հայոց արքեպիսկոպոսէն և մի քանի ազդեցութեան տէր Հայերէ բաղկացեալ պատգամաւորութիւն մը կայսերական Քօմիսէրներուն բարենորոգմանց կանխաւ պատրաստուած ծրագիր մը ներկայեց, որոյ թարգմանութիւնը պատիւ ունիմ Ձեր վսեմութեան (Լօրտ Սալիսպըրիի) ղրկել ներփակեալ։

"Ձեր վսեմութիւնն անտարակոյս պիտի դիտէ թէ Հայկական ծրագրոյն մէջ գլխաւոր սկզբունքն այս է որ Կարնոյ վիլայէթիս մէջ քաղաքային և դատական պաշտօնատարներուն 'գոնէ կէսը Հայ պէտք է լինի, որովհետև Թախաւրիկ Քուրդք ներկայացուցման ալ է իրաւունք չունին։ Ասկէ առջի տեղեկագրիս միոյն մէջ նահանգիս առաւ ժողովրդեան պաշտօնական (Սալնամէական) թիւը տուած էի, որ հետևեալն է.

Իսլամ	197,768
Ոչ-իսլամ	55,043

Իսկ Հայք կը պնդեն թէ այս նահանգիս մէջ կայ. —

Քրիստոնեայք	195,500
Թուրք (Չէրքէզք և)	185,000
Քուրդք (ընիկ և թափառիկ)	112,500
Եզիդիք	3,000

(Արու և էգ 'ի միասին առնլով։)

"Բարենորոգմանց յանձնախումբը քանի մը նիստեր ըրաւ, որոց միոյն մէջ Իսլամք իրենց բարենորոգմանց գրաւոր ծրագիրը ներկայեցին, և յաջորդ նիստերու մէջ կարևոր վիճաբանութիւնք եղան այդ ծրագրին հետ վերաբերութիւն ունեցող քանի մը կէտերու վրայ։ Հայք ամբողջապէս այս կամ այն պատրուակաւ բացակայ եղան բոլոր նիստերէն, և ամսոյս 6ին պաշտօնապէս տեղեկութիւն առնեցու ինձ Արքեպիսկոպոսին փոխանորդին և մի քանի ուրիշ Հայ երևելեաց կողմանէ թէ՝ Հայոց ժողովին մէկ նըստին մէջ վերջապէս որոշուած էր, իբրև բողոք մ'ընդդէմ յանձնախմբին իսլամ անդամոց մեծամասնութեան, թէ Հայ պատուիրակք ըլնաւ չմասնակցին բարենորոգմանց յանձնախմբին աշխատութեանց, և իրենցմէ ոչ ոք ներկայ գտնուի անոր նիստերուն։

"Ըսի պատգամաւորութեան թէ ես այնպէս կը խորհիմ որ Հայք անիրաւ էին։ Կայսերական յանձնախումբն յայտնապէս իրենց (Հայոց) բարւոյն համար կ'աշխատէր, և հետևաբար իրենց պարտքն էր կարելի եղածն ընել յանձնախմբին աշխատութիւններն յառաջ տանելու համար, փոխանակ արգելքներ յարուցանելու։ Հայք պատասխանեցին թէ այժմ շատ ուշ էր որոշումնին ետ առնելու համար, ըստ որում գործն որ դէն իրենց ժողովին մէջ որոշուած և պաշտօնական բողոքագիրը կայսերական յանձնախմբին մատուցուած էր։ Ըսածի ևս ալ առաջարկեցի իրենց, որ երբ նմանօրինակ նիւթոյ վրայ խորհուրդ ըստանալ կուզեն, իրենց որոշումը առաջ ինծ գան, և ոչ թէ բանը բանէն անցնելէ յետոյ. (1)։

"Կը լսեմ թէ այս բարենորոգմանց յանձնախմբին (Հայ) Կաթոլիկ և Յոյն անդամներն ալ յանձն չեն առեր ներկայ գտնուիլ անոր նիստերուն։ Միակ քրիստոնեայ անդամն, որ կանոնաւորապէս ներկայ գտնուեցաւ, Բողոքական պատուիրակն էր, որ կ'իմացնէ ինձ թէ տեղի ունեցած երեք կամ չորս նիստերուն մէջ վիճաբանութիւնք անկարևոր և չնչին բաներ էին։" (1)։

Պ. Թրօթթըր նահանգային երկրորդական կարևորութիւն ունեցող ինչ ինչ գործոց վրայ գրելէ յետոյ, հետևեալ կերպիւ կը շարունակէ.

"Վանայ փոխ-հիւպատոս Քլէյթըն հարիւրապետը Մուշէն կը գրէ ինձ թէ Ազգերան անուն իսլամ գիւղէն անցած ժամանակ լսած էր թէ Կարսէն եկած 950 գաղթական ընտանիք տեղւոյն շրջակայները հաստատել որոշուած է, և արդէն 350 ընտանիք հաստատուած էր։

"Քլէյթըն հարիւրապետը կը տեղեկագրէ նաև թէ Խնուսի և Մշոյ միջև, Վանայ վիլայէթին սահմանաց մօտ, 70-80 գաղթական ընտանիքներ կան, մեծագոյն մասամբ Չէրքէզ աւազակք։

"Կարինէն քանի մը ժամ հեռու Չէրքէզք երկու օր առաջ կարաւան մը կողոպտեցին, և տասն և հինգ ձի գողնալով, Սիվազի ուղղութեամբ փախան։ Պայազիտի մօտ Պարսկական կարաւանի ուղւոյն վրայ ճիշդ այժմ բազմաթիւ աւազակք կան, թէ Թրքական և թէ՛ Պարսկական հողին վրայ։ Քանի մ'օր առաջ, Պայազիտի մօտ, Քուրդ աւազակք չորս Պարսիկ կողոպտեցին և մերկացուցին։ Այս չորսէն մին վիրաւորուելով մեռաւ։ Այս փոքր խռովութիւնք բաւաքեալ ապահովութեան մը հաստատութեան հարկը կ'ապացուցանեն։

"Քանի մ'օր առաջ Երզնկայի մօտ Մամախաթունի մէջ ('ի Դերջան), Հայ երիտասարդ մը դեռահաս իսլամուհի մ'առևանգելով անոր հետ անյայտ եղաւ, և կը կարծուի թէ Ռուսիա գնացած են։ Իսլամք սաստկապէս յուզուեցան և վրէժ կը պահանջեն. զանոնք խաղաղեցնելու համար Գայմագամը տեղւոյն քրիստոնէից երևելիներէն 3—4 հոգի բանտարկեց՝ փաշան խաղաղութիւն վերահաստատելու համար խումբ մը ձիաւոր ղրկեց, և կը յուսամ որ քրիստոնեայք արձակուած են։"

(Շարունակելի)

(1) Պ. Թրօթթըր մեծապէս կը սխալի, և իր ընթերցողներն անշուշտ մեծապէս պիտի սխալեցնէ, զի հաւանական չէ որ վերջին Կապոյտ Տետրակը կարդացող ամեն անձ մեր այս ազդերն ալ տեսնէ։ Եւ նախ, ցաւալի է որ Պ. Թրօթթըր Անգղիացւոյ սովորական անկեղծութիւնը չէ ցուցած այս դէպքը պատմելուն առթիւ։ Կարնոյ Հայոց պաշտօնական խորհրդին որոշումն Անգղիոյ հիւպատոսին հաղորդելու գնացած Հայկական պատգամաւորութեան անդամներէն մին կ'իմացնէ մեզ թէ պատգամաւորութիւնը տարբեր կերպիւ ներկայած էր հիւպատոսին և տարբեր կերպիւ բռնուեցաւ Պ. Թրօթթըրէն։ Հայք Անգղիոյ հիւպատոսին դիմած էին ոչ թէ խորհուրդ մը առնելու համար, այլ որոշում մը հաղորդելու նպատակաւ։ Թէ ինչո՞ւ համար Կարնոյ բարենորոգմանց յանձնախմբին աշխատութեանց չէին մասնակցեր, Հայք դայս պատճառաբանեալ պաշտօնագրոյ մը մէջ բացատրած էին, և եթէ Պ. Թրօթթըր, իր մեծին Սըր Հ. Լէյըրտի պէս՝ Հայերը պղտիկ ձգելու դիտմամբ մը չգործէր, անշուշտ կը յիշէր նաև այդ պաշտօնագիրն։ Անդ բացատրուած էր թէ Կարնոյ բարենորոգմանց յանձնաժողովը տէրութեան ընդունած և ի գործ դնել փափաքած հաւասարութեան սկզբունքով հիմնուած չէր, այլ ինքնին նուիրագործութիւնն էր անհաւասարութեան, որ գտնուելու չարեաց մին է. թէ չէր կրնար բարենորոգում սպասուիլ յանձնախմբէ մը, յորում տէրութեան դէմ ապստամբ և Հայոց դէմ հարստահարիչ Քուրդք իրենց թէ՛ պաշտօնական և թէ՛ անհատական ներկայացուցիչներն ունէին. — պաշտօնական ներկայացուցիչ, զի այդ Քրդաց թիւն ի հաշիւ առնուած էր Իսլամ անդամոց մեծամասնութիւնը կազմելու համար. — անհատական ներկայացուցիչ, զի Իսլամ անդամոց մէկ մասը Քիւրտ ալ կերպեն մարդիկ էին. թէ, ըստ որում կարևոր որոշումներ տրուելու համար անդամոց մեծամասնութեան պիտի նայուէր, այսպէս կազմեալ յանձնախումբ մը՝ բնաւ բարիք չէր կարող ընել զատ՝ ներկայ չարեաց մէկ հաստատութիւնը միայն պիտի լինէր, և հետևաբար՝ Հայք չէին կրնար անձնասպանութիւն գործել այդպիսի յանձնախմբի մը գործողութեանց մասնակցելով։

Այս [illegible] րով զօրացեալ դատ մ'ունենալով, Կարնոյ ազգային իշխանութիւնն իր որոշումն՝ ըստ սովորութեան՝ Պ. Թրօթթըրի հաղորդած էր։ Անգղիոյ հիւպատոսը կը կարծէ թէ, ըստ որում Քօմիսէրք Հայոց բարւոյն համար կ'աշխատէին, պէտք չէր որ Հայք արգելք հանէին անոնց գործողութեանց դէմ։ Այս խօսքը կը նմանի ճիշդ այն մարդուն փաստաբանութեան, որ կը պահանջէ թէ ուրիշ մարդ մ'ինքզինք Կարնոյ միջնաբերդէն վար նետէ, «որովհետև ինք անոր բարւոյն համար կ'աշխատի»։ Քօմիսէրք Հայոց բարւոյն համար աշխատիլ ուզած կրնան լինիլ. բայց յայտնի է որ բարենորոգմանց յանձնախմբին կազմութիւնն իսկ անհնար կ'ընէր այդպիսի բարիք մը։

Չեմք գիտեր թէ պատգամաւորութեան Հայ անդամք այս պատասխանը տուի՞ն Պ. Թրօթթըրի. բայց սա յայտնի է որ իրենց մատուցած պատճառաբանեալ գրութիւնն ինքնին նոյն պատասխանը կը պարունակէր։ Ուստի, Հայք իմացուցին թէ իրենց որոշումն անդառնալի էր. բայց պատգամաւորութեան անդամ հասարակեր ազգային մը, ուզելով գիտնալ թէ Պ. Թրօթթըր ինք ի՞նչ պիտի ընէր նմանօրինակ պարագայի մէջ, անոր կարծիքը կը հարցնէ։ Պ. Թրօթթըր կը կարծէ թէ Կարնոյ ազգային իշխանութիւնն արդարև իր խորհրդին պէտք ունեցեր է, և նայելով, կ'ըսէ. «Ես ինչ հարկ կայ հիմա. ձեր որոշումը չտուած իմ խորհուրդս հարցնէիք։» ՛. Այսու ամենայնիւ, Լօրտ Սալիսպըրի չէ վարանած յստակ երկաղիւ մը հաւանութիւն յայտնել Պ. Թրօթթըրին այն պատասխանին՝ զոր տուած էր Հայոց պատգամաւորութեան ՛.՛.

Անցեալ տարի նմանօրինակ պարագայի մը մէջ Սըր Հ. Լէյըրտ ալ պղտիկ ձգել փորձած էր Հայոց Պատրիարքը Մշոյ կողմը գաղթական հաստատելու խնդրոյն առթիւ. բայց դժբաղդաբար, Պատրիարքին գուշակութիւնը շուտով իրացաւ, և մի և նոյն Կապոյտ Տետրակին մէջ, Պ. Լէյըրտ, նոյն իսկ իր ստորադրեալներն եղող հիւպատոսաց վկայութեամբ պղտիկ ինկաւ, ինչպէս մեր այսօր թարգմանած տեղեկագրին շարունակութեան մէջ ալ մասամբ պիտի տեսնուի։ Պ. Խ.

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տ. Գ. ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ

Երևան 15/27 յունիս 1880

... Խմբագիր.

Վեհափառ Հայրապետն ազգիս Տ. Տ. Գէորգ Դ. Կաթողիկոսն գըոհացնելով զարժանիս բազմաջան ազգային գրագէտ քահանայ Տէր Գաբրիէլ Պատկանեան, հետևեալ Հայրապետական կոնդակաւ ՄԱՏԹԵՍՈՍԵԱԿԱՆ տիտղոս շընորհել բարեհաճեր է, զոր կը փութամ հաղորդել Ձեզ 'ի հրատարակութիւն արժանեաց ընդունողին, և 'ի հաւաստիս շնորհակալութեան Տաւուղին։

«Գէորգ Ծառայ Քրիստոսի և անսահման կամօքն Աստուծոյ Եպիսկոպոսապետ և Կաթողիկոս ամենայն Հայոց, Ծայրագոյն Պատրիարք համազգական նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթուղիկէ Էջմիածնի, բարեշնորհ Գաբրիէլ Աւագ Քահանայի Պատկանեան հայրապետական սրբոյ Մայր Աթոռոյս և սիրելոյ մերում աղջին և օրհնութիւն։

«Ընդ առին 'ի զորդառնալ հաստատելով զանձն քո յօժարութեամբ իմաստութեան և գիտութեան 'ի Հայկական և քնասռածաբանական դպրոցս, անխոնջ աշխատասիրութեամբ քով յառա-

(1) Այս «Բողոքական պատուիրակը» Կարին Նոտայ Միսիոնարաց մարդն էր, և զարմանալի չէ որ Ամերիկեան հանրագործ Միսիոնարք, կամ անոնց հըրամանաց համեմատ շարժող անձինք՝ մեծ կարևորութիւն չտան Հայոց ազգային դպրոցաց և ազգային ձեռնարկներուն, և անոնցմէ անհաւասար գործեն։ Պ. Խ.

յաւէժ հանդիսադիր 'ի Հայկական ներքին մատենագրութեան անձանձիր երկասիրութեամբ պարապելով 'ի քաղաքաբանութեան Աստուածաշունչ Սուրբ Գրոց վարդապետութեանց և 'ի բանասիրական նախնեաց մերոց պերճ իմաստութեամբ և ճոխ գրուածովք, 'ի լոյս տալով զվարդապետական գրուածս դհնաւորաց ուղղափառ քաղաքաբանութեամբ, ընդհանրական բանս ընտիր իմաստից և գեղեցիկ ոճով. վասնորոյ առ 'ի մխիթարել զծերութիւն քո և 'ի խրախուսել տամք քեզ զիրաւունս կրելոյ զպատիւ անուան Վարդապետութեան։

«Յանձն առնեմք զքեզ խնամոց բարձրելոյն Աստուծոյ.

ԳԷՈՐԳ Դ.

Թ. 266 Կաթողիկոս ամենայն Հայոց
յ'3 յունիսի 1880 ամի
ըստ տումարին ՌՅԻԹ
ի Սուրբ Էջմիածին։

Վեհ. Հայրապետին այս նոր շնորհին համար իմ սրտագին շնորհակալութիւնս կրկնելով բերկրութեամբ կը շնորհաւորեմ նաև զարգիւնաւոր Հայրն Պասկանեան՝ որ յետ ազատելոյ 'ի բազմամեայ զրկանաց և 'ի տառապանաց գերօրինակ ջանիւք Տ. Ներսէսի Հայրենասէր Պատրիարքին, արժանի գտաւ հեռաղեաց շնորհաց սրբազնակատար կաթողիկոսի ազգիս, խաչի նշանաւ, Աւագ քահանայութեամբ, և նորա այս տիտղոսիւ Մեծ-վարդապետութեան (Մագիստրոսութեան)։

Բաղձալի էր որ նորին վեհափառութիւնն՝ քաջը տեսանէր այն հայն 'ի վերայ միւս ամն արդիւնական Քահանայի — Տ. Յովհ. Խաչիկեան ծերունւոյ 'ի կալկաթա — և իբրև Եպիսկոպոսապետ պիտի լուծէր այն անիրաւ կապանքն եղեալ 'ի վերայ նորա 'ի Գրիգորիս Եպիսկոպոսէ Նոր-Ջուղայու, որով զրկուած է նա 'ի քահանայական աստիճանէ՝ առանց ունելոյ զօրութիւն 'ի հաւատս, 'ի կրօնս և յընթացս իւր։

Բաղձալի էր, որ Ն. վեհ. իբրև ընդհանրական Հայրապետ եկեղեցւոյ Հայաստանեայց, այսպիսի մի արժանաւոր քահանայ՝ որ յիսուն տարի ծառայեր է եկեղեցւոյ, պիտի թողլ չտայ որ այս եղանակ անարգանօք իջնէ 'ի գերեզման՝ թերևս նորա աչաերս լինելու մի Եպիսկոպոսի կամքն յագեցնելոյ համար։ Տէր Յովհաննէս Խաչիկեան, իր հնութեամբն ու տաղանդովը երկար տարիներ կալկաթայի ժողովուրդը պահեց իրենց մայրենի եկեղեցւոյն գրկաց մէջ, բանիւ և գրչաւ իւրով քարոզելով զԱզգ. և զեկեղեցի Հայաստանեայց և մնաչափ պաշտպանելով զվարդապետութիւն նորա. բայց զարմանալի՛ բան, որ ամեն ժամանակ իր բեան խոչընդոտ կըն և խոչնդոտն ունեցեր է զեպիսկոպոսունս։ Ցաւալի է տեսնել որ այս խոչ և խութերուն պատճառաւ, ազգային լեզուէն, ազգային եկեղեցիէն, ազգային միութենէն հեռացեալ կը հեռանան մեր կալկաթայի Հայերն, որոց նախնիք պարծանք էին Հայութեան ընդ ամենայն աշխարհ։ Զեմք իմացած թէ ինչ պատճառ տարաւ այս ազգակործան ընթացից Գեր. Գրիգորիս եպիսկոպոսն՝ երբ տարիներով թափառեցաւ 'ի Հնդիկս. բայց կը համարձակիմ գիտել, թէ այս ամենը վեհ. Հայրապետին ուշադրութիւնը գրաւած են, և իւր բարձր նկատողութեանց արժանի են մըշտապէս։

Մնամ Ոսկանեան ծառայ ազգիս
Յովհ. Քհնյ. Մկրեան

ԲՈՂՈՔ

Կ. Պոլիս 16 Յուլիս 1880

. . . Խմբագիր Տէր Մասիս լրագրոյ.

Քանի որ յառաջ Ամեն. Ս. Պատրիարքին հանրագիր մը տուինք Մշոյ Առաքելոց վանից վանահայր Մուրատեան Յովհաննէս վարդապետի նկատմամբ, ըսելով թէ զայն չենք ուզեր, այլ կը փափաքիմք որ Արժ. Մկրտիչ Բաղրատունի վարդապետ վերստին վանքին վանահայր լինի։ Դեռ ևս արդիւնք մ'առաջ չեկաւ։ Երէկ Թէրճիմանը էֆքեարի 885 թիւ թերթ կարդալով այնեցանք, իբր թէ Առաքելոց միաբանութենէն հեռագիր եկած է Բաղրատունի Արժ. Մկրտիչ վարդապետի դէմ։ Գալոյն ըսելիք չունինք, միաբանութեան ամբողջութիւնն է մէկ ու կէս մարդ, որոյ մէկն արդէն քաղաքականացեալ Մշոյ Տեղապահութիւնը կը վարէ։ Կը մնայ անդէն կէս մարդ միաբանութիւն, և այդ կէս մարդն ալ այն առեն կը հանդիպի վանք, երբ իր կամք պահանջէ։ Ուստի, յայտնի չէ որ Ազգ. Խառն ժողովը այդպիսի անհիմն հեռագիրներու կարևորութիւն տայ, և արդէն Բաղրատունի վարդապետի մասին այդպիսի որոշում չկայ։ Երբ արդարութիւն կատարել ուզուի, Բաղրատունի վարդապետն՝ որ այժմ Կ. Պոլիս կը գտնուի, կրնայ բացատրութեան հրաւիրուիլ, և յայնժամ արդարութիւնն երևան կ'ելնէ։

. . . Տէր, հաճեցէք զետեղել մեր այս խոնարհ գրութիւն պատուական Մասիսդ մէկ անկիւնն, ի շնորհապարտութիւն պանդուխտ Մըշեցւոյս։ [illegible]

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎՕԼՆԷՅ
ԱԻԵՐԱԿՔ
ԿԱՄ
ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՔ
ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆՑ
ՆԿԱՏՄԱՄԲ (*)

ԳԼՈՒԽ ԺԳ.
ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՍԵՌԸ ՊԻՏԻ ԲԱՐԻՈՔԻ՞

«Հինաւուրց ժողովրդոց մէջ՝ ամեն քաղաք և ամեն գաւառ իւրեանց լեզուաց զանազանութեան պատճառաւ խորթ անջատեալ լինելէն, ազգութեան և անիշխանութեան նպաստաւոր մի վիհ կը բացուէր. Գաղափարաց հաղորդակցութիւն չկար բնաւին, և ոչ գիտուց մասնակցութիւն, ոչ շահուց և ոչ կամաց ներդաշնակութիւն, ոչ գործակցութիւն և ոչ վարուեցողութիւն. բաց 'ի սոցանէ՝ գաղափարաց ծառայման և հաղորդակցութեան ամեն միջոց՝ միմիայն անցողական և սահմանափակ խօսից մէ, և գործադրութիւնն երկար մեծամեծ և հաւաստ գրոցմէ կը բաղկանայր, որոցմէ նկարելին համար ամեն կրթութեան խոչընդոտ, և սերունդ 'ի սերունդ փորձառութեան բնիր կորուստ և անհաստատութիւն, լուսաւորութեանց յետամնացութիւն և խաւարի ու տգիտութեան յարատևում։

«Իսկ՝ ընդ-հակառակն՝ արդի միճակիս և մանաւանդ Եւրոպիոյ մէջ մեծամեծ ազգութիւնք միայն մի լեզուի համագործածութիւնն ընդունելով՝ այն միջոցաւ կարծեաց ընդարձակ ներդաշնակութիւնք գոյացան. գաղափարք միմեանց մերձաւորեցան և սիրտք միմեանց յարակցեցան, համրային կարծեաց համաձայնութիւն և գործողութեանց կապակցութիւնք գոյացան. հետևապէս մի նախիրական տրամաս, իմաստութեան մի երկնուաք պարգև, այսինքն տպագրութիւնը միևնոյն վայրկենի մէջ միլիոնաւոր մարդկանց մի և նոյն գաղափարը ծառայելու և հաղորդելու առանց բռնաւորաց խլանալութիւնը զոյն կարենալ արգիլելու և կամ ոչնչացնելու մի տեսակ կերպիւ զոյն հաստատելու միջոցին հայթայթելով՝ կրթութիւնք մեծապէս զարգացան և լուսաւորութիւնք կարի լիմի ծաւալեցան, որք յայսմհետէ բարենորոգումի կերպարանաւորն հաստատապէս։ Եւ այն բարենորոգումի բնութեան օրինաց մի կարևոր գործը կը լինի. քանզի ըստ օրինաց զարգացութեան մարդս յարաժամ անպարտելի հերպիւ զինքն երջանիկ ընելու կը ձգնի նաև, ինչպէս հուրն 'ի վեր ելնելու, քարն հակելու և ջուրն հարթելու։ Իւր խորտակման իւր աղխառութիւնն է միայն, որ զինքն կը խաբէ իւր գործոց մէջ, և զինքն կը պարէ նոյն գործոց փոխճանոց և պատճառաց նկատմամբ։ Փորձառութեան զօրութեամբ նա կը լուսաւորի, սխալանացմէ ձեռք քաշելով դէպ յուղղութիւն կը դիմէ, և հետևապէս թէ՝ իմաստուն և թէ՝ բարի կը լինի, քանզի իւր շահը կը պահանջէ այնպէս լինել։ Իսկ մի ազգութեան մէջ գաղափարք միմեանց հետ հաղորդակցելով՝ բազմադակ անհատից գաւառ կը կրթուին և գիտութիւնք կ'ընդհանրանան. որով մարդիկ կ'իմանան թէ ինչ են անհատական և հանրային երջանկութեան սկզբունք, կը գիտնան թէ ինչ են նաև նոցա առընչութիւնք, իրաւունք և պարտիք ընկերական կարգին մէջ։ Կ'ուսանին զգուշանալ չար նախանձացնորիցմէ, և կը տեսնեն թէ բարոյականը մի ֆիզիքական գիտութիւն է, որ առաջիկ իւրեանց գործողութեանց մէջ թէև խառն՝ այլ իւրեանց բնութեան մէջ պարզ ու անփոփոխ տարրերցմէ կը բաղկանայ, որք մարդկային կազմութեան հետ և հետ կը պատկանին։ Նոքա պիտի զգան թէ պարտին չափաւոր և արդարասէր լինել, քանզի անդ հետ է մարդկութեան շահն ու ապահովութիւնք. Թէ կամել վայելել 'ի միասին, սպա, ազխառութեան մի մեծ սխալ հաշիւ է, քանզի անտի կը ծնին սխալմանութիւնք, ուղեալութիւնք և վրէժխնդրութիւնք և յաճախութիւնն անմտութեան բան ճշմարիտ արդիւնքն է։

«Մանաւոր մարդիկ պիտի ըզգան թէ անհատական երջանկութիւնն ընկերութեանց երջանկութեան հետ կապեալ է։

«Տկար մարդիկ պիտի ըսեն թէ չահաւ բաժանումէ հետի, պարտին միանալ, քանզի հաւասարութիւնն իւրեանց ոյժը կը զօրացնէ։

«Հարուստք ոչ՛նչպէս պիտի հաւատան թէ փոխելոյ չափը մարդոյս կարմուն թեան համեմատութեամբ է, և ճանճրոյթն յոյժ յաճախութեան հետևանք։

«Եւ աղքատը պիտի ըսէ թէ ժամանակին գործածութիւնն և սրտի հանդարտութիւնն կախեալ է մարդոյս երջանկութեան ամենաբարձր աստիճանն։

«Իսկ հանրային կարծիքը մինչև թագաւորաց գահոյից և հասնելով՝ պիտի ստիպէ զայնս մի կանոնաւոր իշխանութեան սահմանաց մէջ բաւականանալու։

«Բաղդն իսկ ազգաց ծառայութիւն մատուցանելով՝ մերթ պիտի վիճակէ նոցա անխարդ իշխաններ, որք իւրեանց ապիկարութեամբ պիտի թողուն զայնս որ այսպա ընթանան, և մերթ բարեկիրթ իշխաններ, որք իւրեանց առաքինութեամբ ապիկարութենէ պիտի ազատեն զայնս։

«Եւ յայնժամ աշխարհիս վրայ հանրականօր և մեծ ազգեր, և լուսաւորեալ ու ազատասէր ազգեր, և ազգերք երևելով՝ պիտի պատահի մարդկութեան ինչ որ կը պատահի իւր տարերաց. և լուսաւորութեանց մաստակի հաղորդակցութիւնն հեռաղեաց ծաւալելով՝ պիտի ընդհանրանայ համաշխարհ։ Նմանողութեան օրինօք մի նախանոյն ժողովրդեան օրինակին նաև միւսք պիտի հետևին, և նորա գաղափարն ու օրէնքը պիտի ընդունին։ Բռնաւորք իսկ տեսնելով թէ չկարեն կլանել այլ ևս յարատևել իւրեանց կամքն առանց երբեք արդարութեան և բարեկարգութեան անրկնութեանց, պիտի մեղմեն իւրեանց ընթացքն ըստ պարագայից պահանջմանց և ըստ սովորոյն կանոնոց, ըստ ոյժոյ քաղաքակրթութիւնը հակառակ պիտի ընթանայ։

«Եւ ժողովրդք 'ի ժողովրդականութեանց մի հաւասարակշիռ պիտի հաստատուի, որ իւրեանց փոխադարձ իրաւանց համեմատութեամբ զանիա ամենայն յարգելով և յարաբերութեանց մէջ պահելով իւրեանց կշռաւեր և բարեբարոյ ասպարէզներն արմատախիլ պիտի ընէ և քաղաքային ընթացից պիտի նկաթարկէ իւրեանց վիճմանց պատահմունս։ Այսպէս ահա մարդկութիւնը մի մեծ ընկերութիւն, և միևնոյն գաղափարօք և օրինօք կառավարեալ մի գերդաստան պիտի լինի՝ մարդոյս բնութեան ընդունակ ամեն կերպ երջանկութիւն վայելող։

«Անշուշտ այս մեծ աշխատութիւնն ընդ երկար պիտի տևէ, քանզի հարկ է որ մի նոյն իսկ համաշարժում մի լայնատարած մարմնոյ մէջ համաքմա և միևնոյն խմորէ բազմաթիւ այլ և այլ մասանց քանակութիւնն 'ի մի ձուլի. բայց վերջապէս այն շարժումն պիտի կատարի. և արդէն սորա նշանք սկսած են երևիլ։ Արդէն մեծ ընկերութիւնն իւր ընթացից մէջ մասնակի ընկերութեանց համանման միևնոյն ձևն առնլով՝ նոյն օրինակ նպատակաց կ'ընկերի. նախապէս նա բաժանեալ իւր մասանց մէջ համասպառելով՝ ընդ երկար իւր անդամներն անյարակից ու 'ի միջատ տեսաւ, և այսպէս ժողովրդոց իբրև անջատումն անիշխանութեան և ազգայնութեան իւր առաջին դարը կազմեց. հետևապէս նա ակրութեանց և իշխանութեանց անհարդ ճիւղից բաժանելով՝ հարստութեանց և վիճակաց աստանդական անհաւասարութեան աւերատակ արդիւնքը հնձեց. որով մեծամեծ ակրութեանց ապիկարութիւնն իւր երկրորդ շրջանն սկսաւ. և հիմա ահա այն մեծամեծ ուսանակմանք նախապետութեան նկատմամբ իրարու հետ կռուելով՝ հերձուածոց միմեանց բախման ժամանակը սկսաւ. իսկ այժմ նոյն իսկ հերձուածք իւրեանց կռուոցմէ խոնջ յոգնած՝ օրինաց պէտքը զգալով՝ կարգադարութեան և անդորրութեան գաղը սկսան հառաչել։ Թո՛ղ մի առանձին զգալի ելնէ, թո՛ղ մի զօրաւոր և արդարասէր ժողովուրդ յերևան գայ, յայնժամ աշխարհս 'ի վերադարձ իշխանութիւն կ'ամբառնայ զայն. քանզի աշխարհս մի օրէնսդիր ժողովրդեան կ'անձկայ, կ'ըղձայ նմա, և զայն առ ինք կը կոչէ, զոր կիմանամ նոյն իսկ ես. . . .» Եւ դէպ 'ի արևմտեան կողմն իւր գլուխը դարձնելով «Այն՝, յարեց նա, արդէն մի շշնջիւն իմ ականջիս կը զարնէ. ազատութեան մի գոչիւն հեռաւոր ափանց վրայ հնչելով՝ հին աշխարհը կը թնդացնէ։ Այն գոչիւնին հետ համերաշ՝ հարստահարութեան դէմ մի գաղտնի մռմռնջ ես կը լըսեմ մի բազմամբոխ ազգի մէջ, զոր մի փոխադարձ անձկութիւն կը խռովէ իւր կացութեան նկատմամբ. նա հարց կը հարցնէ թէ ինչ վիճակի մէջ կը գտնուի և ինչ կացութեան պիտի վիճակի. և իւր ազատութեան նպաստելով կը հարցնէ թէ ինչ են իւր իրաւունք ու ինչ նաև իւր միջոցք, և ինչ արդիւնք ունեցան իւր գլխաւորաց ընթացմունք . . . ։ Յաջորդին մի օր ևս, և մի խորհրդածութիւն . . . ։ Եւ ահա մի անհամար շարժումն սկզբ պիտի ունենայ. մի նո՛ր դար պիտի սկսի. դար զարմացման ռամկին համար, դար սարսափման և արհաւրաց բռնաւորաց նկատմամբ, դար ազատութեան մի մեծ ազգի և հաւատոյ ու յուսոյ բովանդակ երկրիս համար։»

(Շարունակելի)

*) Տես. սես թիւ 2672։

ՆԱՁԻԹ ՏԷՐ ԼԹՐԱՆԺԷ

(Տես. սես թիւ 2672)

Ծախք նուագահանդէսին տուելոյ 'ի վսեմափառ Մարիամ Իշխանուհւոյ Լուսինեան 'ի 1880–26 յունիս յիւրում ապարանի 'ի Փարիզ.

Արուեստաւորներուն տուած Փրանք առաքը	1034
Լուսաւորութիւն, ըղեաս, կառք արհեստաւորաց	201
Փառաւորի և հեռագրական ծախք	359
Ազդարար և տպագրութեան ծախք	35
Ցուցադրութիւն ատանատնոյ ծառայողաց և չոլթաբերդանաց	675
Գումար	2324

Այս 2324ը Փրանքը իւր անձնական քսակէն տուաւ վսեմափառ Մարիամ Իշխանուհին Լուսինեան 'ի նպաստ [illegible] Հայաստանի։

Ցանկ նուիրատուաց նուագահանդէսին տուելոյ 'ի վսեմափառ Մարիամ Իշխանուհւոյ Լուսինեան 'ի 1880–26 Յունիս յիւրում ապարանի 'ի Փարիզ

	Փր.
Պ. Ժիւլ Կաէմի, Հանրապետական Փոխնախագահ	40
Տը Ֆաէօրնէ, Արտաք. գործոց պաշտօնեայ	40
Ժէնէյալ Ֆառ, պատերազմի գործոց պաշտօնեայ	40
Պ. Լէօն Սէ, Ծերակուտի նախագահ	20
Կոմս Տոալ » անդամ	20
Պ. Պարթըլըմի Ս. Հիլէռ	20
Ս Լուի Լըկաւն երեսփոխանաց ժողովոյ անդամ	20
Օգոստ իշխան, Ռուսիոյ դեսպան	20
Կոմս Ցիւփոու տը Սիվաք երեսփոխան	20
Նիքոլաքի Էֆէնտի՝ Օսմանեան գործակատար	20
Պ. Տօնօն Օսմանեան ընդհ. հիւպատոս	20
Պ. Թաւիտա Փոլոմպիի ընդհ. հիւպատոս	10
Պ Մանաէս լէօլ Բուլկարիայի դեսպան	20
Ռէշիտ պէյ Օսմանեան դեսպանատան Բ. քարտուղար	20
Պ Քոմէ-տաձի Իրաւագիտութեան դպրոցի Ատոպը	20
Պ. Վիքթոր Պաւկրօ գիտութեանց կաճառի անդամ	20
Պ. Լուի Անսիւս ստորինութեան պաշտօնեայ	20
Պ. Ս, Տը Կոսէ երեսփոխան	20
Կոմսուհի Պալաէնորդ	80
Պարոնուհի Սալոմոն տը Րոշիլտ	20
Բարխգու արքայազն կոմսը	60
Ռոֆի Կոմսէն իշխանուհին	20
Տիկին Պինուա Ֆալու	20
Քամիզոլ և Ընկ. Բաստէն	100
Թուրսէլի Մարքիզուհին	20
Փարիզու և Հոլանտայի Պանքան	20
Թոմիզի Մարքիզուհին	20
Տիկին Հինաա	5
» Խաթե	40
Պ. Աշքալթ Ռօսէլթ աժան տը չանժ	20
Պ. Հովըլաք	5
Տիկին և օրիորդ լըյս տը Թրաէլմօլնա	40
Պ. և Տիկին Ոխմէլ	100
Տիկին Քաէմիզ	10
Պ. Փոլոն Նօսար	5
Տիկին Շուլըմիրօվ	40
Անանուն մը	20
Պ. Կաանէ նոր օրեւայի ճարտարապետը	10
Պ. Ժ. Հիւս Էնժէնիէռ	20
Պ. Վէսսէն փաստաբան	20
Պ. Բոլ. Լափիժ սեղանաւոր	20
Պ. և Տիկին տը Ֆոյի	40
Պ. Ժ. Սոկլէս	20
Պ. Ալմիւս Պաքօ աժան տը չանժ	20
Պ. Ն. Տէշաւ Նօտար	20
Միւռոն բոհ (հաւաքուած	12 50
Հոլանտայի դեսպան	20

(Շարունակելի)

ԱԶԴ

. . . Տէր.

Կը խնդրեմք որ յետագայ կարգացոյց Ձեր պատուական թերթին մէկ անկիւնը զետեղել բարեհաճիք, 'ի գիտութիւն որդեսէր ծնողաց և ուսումնասէր ազգայնոց։

Գալաթիոյ Ամենափրկչեան Կեդրոնական վարժարանի տարեկան քննութիւնք տեղի պիտի ունենան յառաջիկայ երկուշաբթի օրէն սկսեալ։

Փննութիւնք ուսուցչաց միջոցաւ պիտի ըլլան։

ԿԱՐԳԱՑՈՅՑ ՔՆՆՈՒԹԵԱՆՑ

21 Յուլիս Բշ. ժամ 8 1/2—12 Ա. ըստ Երրոր. Ընծայ. Ա. և Բ. Մայրենի լեզու. Դաս. Ա. Թուաբերէն. Մանմանագր. Դաս. Բ. Թուաբերէն. Դաս. Գ. Թուաբանութիւն, Տիեզերագրութիւն։

Ժամ 1 1/2—5 Ն. Ընծայ. Ա. և Բ. Թուաբանութիւն. Դաս. Ա. մայրենի լեզու, Դաս. Բ, և Գ. Երրոր. Ջոյնագրութիւն։

22 Յուլիս Գշ. ժամ 8 1/2—12 Ա. Դաս. Ա. Բ. Գ. Գեղագրութիւն, Գ. Բընական Պատմ. Ա. Հայկաբանութիւն։

Ժամ 1 1/2—5 Ն. Դաս. Բ. Գ. Հայկաբանութիւն։

23 Յուլիս Դշ. ժամ 8 1/2—12 Ա. Դաս Ա. Կրօնագիտութիւն, Բ. Անգղ. Բ. և Գ. Մաթեմատիգ ։

Ժամ 1 1/2—5 Ե. Դաս Ա. Եւրոպ. Զոյնապր. Աշխարհագրութիւն, Բ. Գ. Կրօնագիտ Գ. Անգղ.

24 Յուլիս, Եշ. ժամ 8 1/2—12 Ա. Դաս Ա. Ֆրանսերէն, Բ. Հայոց Պատմ. Գ. Հին ազգաց Պատմ. Գծագրութիւն,

Ժամ 1 1/2—5 Ե. Դաս. Ա. Գրծագրութիւն. Բ. Գծագրութիւն, Ֆրանսերէն, Գ. Գծագրութիւն, Ֆրանսերէն ։

25 Յուլիս Ուր. Ժամ 8 1/2—12 Ա. Դաս. Ա. Հայոց պատմ. Բ. Թուաբանութիւն, Գ. Թուրքերէն, Բնագիտութիւն։

Ժամ 1 1/2—5 Ե. Դաս Ա. Թուաբանութիւն, Բ. Աշխարհագրութիւն ։

26 Յուլիս Շբ. Ժամ 9—12 Ա. Մրցման Յանձնաժողովինք. Պարգեւաբաշխութիւն ։

Ծանօթ. Ազգային ձեռագործք Պարգեւաբաշխութեան օրն ի տես պիտի դրուին ։

Վերատեսուչ

15 Յուլիս 1880 Յ. Վ. Ալաճաճեան

Գալաթիա

Ա Զ Դ

Բուքրէշից Ֆօքշան քաղաքին մէջ նոր բացուելիք աղջկանց վարժարանին համար Հայկաբանութեան, Գաղղիերէնի և ձեռագործի հմուտ և անաղարտ բարոյական ունեցող վարժուհի մը կը խնդրուի գոհացուցիչ ամսականաւ ։

Յանձնառու եղողը պէտք է դիմէ Պատրիարքարան Գեր. Տ. Գէորգ Խալիճեան Ծ. Վարդապետին, որ, ինչպէս արդէն ծանուցինք, քանի մ'օրէ ի վեր մայրաքաղաքս եկած է, և մինչև ամսոյս վերջը չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը հոն պիտի գտնուի ։

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
ՇԻՐԱԿ

Վիեննայի Մխիթարեան Միաբանութեան մամուլէն այս անգամ ՚ի լոյս ընծայեցաւ Հայաստանի ամենէն նշանաւոր գաւառներէն միոյն՝ Շիրակայ՝ աշխարհացոյց քարտէսն, որ իսկական մեծութեան 1/200,000 ը լինելով, մեծ գիրքով չինուած է։ Հին և նոր անուններն, ուղիները, լերանց բարձրութիւնք, լաւ նշանակուած է այս քարտէսին վրայ ։

Կը ծախուի գրավաճառաց քով․ գին 3 ֆրանք ։

ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՌ
ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ
ԳՐԵՑ
ՏԻԿԻՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՏԻՒՍԱԲ

ՎԱՃԱՌԵԼԻ

Ի նպաստ Դպրոցասէր-Հայուհեաց Ընկ.

Գին մէկ քառորդ մէճիտ.

Տասնեւհինգ ամեաց երեսներէ բաղկացեալ ընտիր գործ մը, յորում Ազնուահի հեղինակը լեզուաց կազմութեան վրայ համառօտ տեսութիւն մ'ընելէ վերջ, մեր արդի աշխարհաբառ լեզուին անիշխանական վիճակը ցոյց կուտայ՝ իրաւամբ յանելով, և կ'առաջարկէ որ հմուտ և Հայագէտ անձերէ ակումբ մը կազմելով՝ լեզուի խնդիրը լուծուի, առանց որոյ՝ կարելի չէ մեր աշխարհաբառը կանոնաւորապէս կատարելագործել և յառաջդիմութեան դէպի և իրական արդիւնքներ սպասել անկէ ։

Այնիւ տիկնոջ այս խորհրդածութեան մեք ալ կատարելապէս համամիտ լինելով, կը փափաքիմք որ իր օգտակար առաջարկն ամեն ուսումնասէր ազգայնոց, մանաւանդ բարեպաշտ ազգին մասամբ գրագրական ծառայելու կամ հոգ տանելու պաշտօն ունեցող մարմնոց և անհատից լուրջ նկատողութեան առարկայ լինի ։

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
Նախակրթարանական առաջին կարգի համար

Թարգմանեց Գ. Ա. Մ-ր-Բ-Ն-Ն

Գին 3 ղրուշ

Սոյն և վերոյիշեալ երկու դասագրքերը կը ծախուին գլխաւորապէս Մ. Գ. Գէլիւհեան գրատան, Եէնի-Ճամի, Չիլինկիրլէր Ճառաւելի Թիւ 2 ։ Կը գտնուին նաև միւս Հայ գրավաճառաց քով ։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ
ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ
1880 ՅՈՒԼԻՍ 1 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 31

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
11	Եէնիմահալլէէն Մէզարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ Թարապիա Եէնիքէօյ Իսթինիէ. Պոյաճըքէօյ. Ռումէլի Հիսար. Պէպէք. (Արնաւուտ գիւղի չը գնալով հետ ուղիղ հասորդ [illegible])	33
11 30	Բ Ա Գավաղէն Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Էմիրկեան Ռ. Հիսար. Պէպէք.	28
1	Եէնիմահալլէէն Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա, Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. (Ուրբաթ օրերը Ռ Հիսար. Պէպէք)	32
2	Եէնիմահալլէէն Մէզարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ Իսթինիէ. Պոյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք.	18
3	Եէնիմահալլէէն Մէզարպ. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիք. Իսթին. Էմիրկեան. Պոյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Սիրքէճի քէօփրիւ (Ուրբաթ օրերը Սիրքէճի չհանդիպիր).	33
4 15	Եէնիմահ. Մէզարպ. Պէօյիւք. Թարապ. Եէնիք. Իսթինիա. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար Պէպէք. Արնաւուտք. Գուրուչէշմէ. Օրթաք. Պէշիկթաշ	28
5	Եէնիմահալլէէն Մէզարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիք. Գիւղ Էմիրկեան. Ռ Հիսար Պէպէք Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ	25
6 15	Եէնիմահալլէ. Պէօյիւք. Թարապ. Պէյքօզ Եէնիք. Միրկիւն. Գանլըճա. Ռ. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Արնաւուտքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Խասգիւղ.	4
8	Ա. և Ռ. Գավաղ. Եէնիմահալլէ. Մէզարպուրնու. Պէօյիւքտէրէ Թարապիա. Պէյքօզ. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Պոյաճըքէօյ. Ռ. Հիսար, Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթ օրերը Իսթինիա)	21
10	Մէզարպուրնուէն Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան, Ռ. Հիսար, Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	22
	Արնաւուտ գիւղէն	
11 15	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ.	23
11 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	25
12 15	Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	22
1	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. (Բացի Ուրբաթէ)	2
1 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ (Ուրբաթ օրերը ժամը 1 30 ին կ'ելնէ).	23
2 30	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ, Պէշիկթաշ. Գապաթաշ.	22
3 15	Արնաւուտք. Գուրուչ. Օրթաք. Պէշիկթաշ.	32
8 15	Արնաւուտգիւղէն ուղղակի կամուրջ ։	23
10 45	Արնաւուտք. ուղղակի կամուրջ ։	25
	Ասիական եզերք	
11	Պէյքօզ, Եալէօգէօյ. Բիֆօթ փաշա մաղազէսի. Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք ։	21
11	Արնաւուտքէօյ. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Գապաթաշ ։	4
11 45	Պէօյիւքտէրէ. Պէյքօզ Բաշպաղչէ. Գանլըճա Ա. Հիսար, Գանտիլլի Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք Գապաթաշ. (Ուրբաթ օրերը ժամ 12 30ին).	17
1 30	Պէօյիւքտէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ Բաշպաղչէ. Բ. Բ. մաղազէսի Գանլըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլլի, Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի Գուզկունճուք. Պէշիկ. (Բացի Ուրբաթէ ։	19
3 30	Գուզկունճուք Պէշիկ Գապաթաշ. (Բացի Ուրբաթէ) ։	23
3 30	Պէյքօզ. Բաշպաղչէ. Բ. փաշա մաղազէսի Գանլըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլլի Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյ (Ուրբաթ օրերը Գուզկունճ. հանդիպելով).	17
8 45	Պէօյիւքտէրէ Պէյքօզ. Բաշպաղչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ Պէյլէրպէյի. Գուզկունճուք. Խասգիւղ (Ուրբաթ օրերը Բիֆօթ փաշա մաղազէսի).	19
9 15	Վանիքէօյէն ուղղակի ամուրջ ։	2
10 30	Գուզկունճուքէն ուղղակի կամուրջ (Բացի Ուրբաթէ).	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժամ	Եւրոպական եզերք	Թիւ
12 30	Գապաթաշ. Խասգիւղ Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Չէնկ. Արնաւ. Գանտ. Ա. և Ռ. Հիսար. Գանլ. Էմիրկեան, Եէնիք. Պէյքօզ Թարապ. Պէօյիւք. Եէնիմահ.	4
1 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք Ռ. Հիսար. Գանլ. Միրկեան, Եէնիք., Թարապ, Պէօյիւք., Մէզարպ, Եէնիմահալլէ.	33
2 15	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէշ. Արնաւ. Ռ. Հիսար, Պոյաճ. Իսթինիա. Եէնիք. Թար. Պէօյիւք. Մէզպ. Եէնիմ.	28
3 15	Պէշիկ. Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք Ռ. Հիսար, Էմիրկ. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալ.	25
5	Գապաթաշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար, Պոյաճ. Էմիրկեան Եէնիք Պէյքօզ, Թար. Պէօյիւք. Մէզարպուրնու. Եէնիմահալլէ. Գավաղլար.	21
6 30	Խասգ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի Չէնկէլքէօյ Արնաւուտքէօյ Գանտ. Ռ. Հիսար. Գանլըճա. Էմիրկեան Եէնիք. Թարապիա. Պէօյիւք.	19
8	Արնաւուտ. Պէպէք. Ռ. Հիսար Միրկեան Եէնիք. Թարապիա. Պէօյիւքտէրէ Մէզարպուրնու ։	22
9 15	Պէշիկթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ. Պէպէք. Ռ. Հիսար Պոյաճըք. Իսթինիա. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ ։ (Բացի Ուրբաթէ).	33
10	Ռ. Հիսար, Պոյաճըքէօյ. Եէնիք. Թար. Պէօյիւք. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ. (Ուրբաթ օրերը Պէպէք).	32
10 30	Օրթաք. Արնաւ. Պէպէք, Ռ. Հիսար, Պոյաճըքէօյ. Էմիրկ Իսթին. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւքտ. Մէզարպ. Եէնիմ. (Ուրբաթ օրերը Պէշիկ. հանդիպելով) ։	18
11 40	Պէպէք Ռ. Հիսար, Պոյաճ. Իսթին. Եէնիք. Թարապ. Պէօյիւք. Մէզար. Եէնիմահ.	19
	Արնաւուտ գիւղ	
12 30	Պէշիկթաշ, Օրթաքէօյ, Արնաւուտք.	23
12 45	» »	22
2 30	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւ.	32
7 30	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.	23
10	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.	25
11 5	Գապաթ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնաւուտ.	2
11 20	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ. (Բացի Ուրբաթէ)	23
11 40	Պէշիկթ. Օրթաք. Գուրչ. Արնաւ. Պէպէք	22
12	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւ.	4
	Ասիական եզերք	
2	Խասգիւղ Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բիֆօթ փաշա մաղազէսի Բաշպաղ. Պէյքօզ.	17
3	Գապաթաշ. Պէշիկ. Գուզկ. (Բացի Ուրբաթէ).	23
8 30	Գուզկունճուք. Պէյլէրպէյի Չէնկ. Վանիքէօյ.	2
9 30	Գապաթ. Գուզկ, Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի Ա. Հիս. Գանլ. Բաշ. Պէյքօզ, Մէզարպ. Բ. Ա. Գավաղ.	17
10 30	Գապաթաշ. Պէշիկ. Գուզկ. (Բացի Ուրբաթէ) ։	23
10 30	Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Գանտիլլի Ա. Հիսար, Գանլճ. Չուպուգ, Բաշպաղ. Պէյքօզ Թրապ, Պէօյիւք. ։ (Ուրբաթ օրերը Գուզկ.) ։	28
11	Պէշիկ. Գուզկ. Պէյլէրպ. Չէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանլ. Բաշպաղ. Պէյքօզ.	21
11 40	Գապաթ. Գուզկ. Պէյլ. Չէնկ. Վանիք. Արնաւուտ.	25

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

Գոնոթի եղբարք և Շահինի ընկերք պատիւ ունին ծանուցանել Յարգոյ հասարակութեան որ իրենց պատրաստած ընտիր ծխախոտներաբոյլը յաճախորդներն առաւել եւս գոհացնելու նպատակաւ ՚ի փողոց անսի ծխախոտի արուեստի մէջ համբաւանօթ Ցէմիրգափուլեան եղբարց հետ ընկերացած են, որով յաճախորդք ոչ թէ միայն Եէնիճէի առաջին կարգի ծխախոտ և որ կարեւոր ընտրութեամբը, այլ իրենց յանձնարարութեանց փութանակի կատարմամբը շատ գոհ պիտի ըլլան ։

Տաճկաստանի և Եւրոպայի բոլոր կողմերէն ուղղեալ ամեն տեսակ և ուզուած քանակութեամբ թէ՛ տերեւ և թէ՛ ջարդած վաճառայ յանձնարարութիւնք կ'ընդունուին և անմիջապէս կը ղրկուին ։

Ծանօթութիւն․ փաքէթներն իրենց նախկին անունը պիտի կրեն, բայց հինէն տարբերելու համար վրան ատպրեալ «Ցէմիրգափուլեան Եղբարք» պիտի նշանակուի ։

Եւրոպայի կողմերէն յանձնարարողք կանխավճարութեան շնորհիւ Պոստ-Օֆիսի տուրքէ ազատ են որոյ համար 100ին 20 զեղչ կ'ըլլայ ։

Վաճառատուներն են․

Գալաթիա Սանտըքճըլար Թիւ 130

Զընտան-Գափու Ջէօմէքճիլէր „ 29

Եմին Էօնիւ „ 56

և բոլոր օտար վաճառատեղիք ։

Ընկերութեանս ուղղեալ նամակաց հասցէն պէտք է լինի (Ցէմիրգափուլեան Եղբարք, Գալաթիա Սանտըքճըլար Թիւ 130) ։

Յ. Գ. Որչափ որ սոյն ընկերութիւնը հաստատուած է, այսու ամենայնիւ մեք մեր նախկին ծխախոտի գործարանը կը շարունակեմք առանձնաբար, որոյ եւս գլխաւոր վաճառատեղին է Զընտան-Գափու Ջէօմէքճիլէր Թ. 29 ։

Ցէմիրգափուլեան Եղբարք

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մեծ. Կ. Էֆէնտի Ճիկէրճեան պատիւ ունի ծանուցանել յարգոյ հասարակութեան թէ Ն. 2 Սինկեր կոչուած կարի մեքենան և իր գործիները Ամերիկայէն բերել տալով կէս գնովը կը վաճառէ ։ Նոյնպէս և զանազան տեսակ նոր և ընտիր ապրանքներ, զորս իրենց արժանաւորին աւել իրեն գինով յաճախորդաց ։ Կրպակատեղին է կարին Բերդին մէջը, Կ. Ճիկէրճեան Թիւ 71 մաղազան ։

ՋԵՐՄԻ ԴԵՂ

Տօքթոր Այերի Ջերմի դեղն ամեն որ և իցէ տեսակ ջերմ իսկոյն կը բժշկէ․ Այս դեղ մըն որ ամառ չափ օգտակար ըլլայ ջերմի. Ջերմ բռնողները պարապ տեղը կը տանջուին քանի որ աս դեղը կայ, պէտք է որ անմիջապէս անկէ գործածեն ։ Աշխարհիս Պօլսոյ և գաւառաց մէջ ճանչցուած է աս դեղը ու անով բժշկուողները գիտեն անոր յարգը ։ Նախ ու թէ տրամի չափ հինգ Էօ․ խմելու է իրիկ. Մաքրագործեան դեղ ու ետքը աս ջերմի դեղէն (ջերմը չբռնած) օրը չորս անգամ մէկ մէկ անուշի դգալ ու ջրի հետ խառնելով խմելու է, ան միջապէս կ'անցնի ։ Ցոյց աւելի քիչ տալու է․ կը ծախուի Կ. Պօլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազա ։

CHILDREN TEETHING

ՍՈՒԹԻՆԿ ՇԻՐՕՓ

Յայտնի է որ երախայք ծնանելէն մինչ երեք տարեկան հասակը դրեթէ չդադրած փորի ցաւ, փորհարութիւն, ստամոքսի անհանգստութիւն, անքուն հեալ, ջղային գրգռութիւն և այլն կունենան, մանաւանդ ակռա հանելու միջոցին, և այս նեղութիւններն ալ աւելի կրծոտականան ամառուան տաք եղանակին։ Սուլթինկ Շիրօբը վերոյիշեալ դժուարութեանց ամենուն ալ առաջքը կառնէ ու կը բժշկէ, որով երախան կը հանգչի ու կը զօրանայ յարախաւթիւն մեծ իր ծնողաց ։ Գործածողները շատ գոհ են ։ Աւելորդ կլնայ փորձել․ գինն աժան է․ Նորածին երախայից կաթիլով կը տրուի, վեց ամիսէն վեր եղողին օրը երեք անուշի դգալ․ կը ծախուի Կ. Պօլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան ։

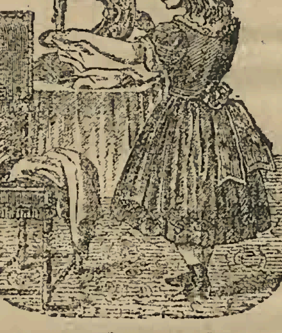

ԿԱՐԻ ԳՈՐԾԻՔ

Փոքր «Վանձէր» կոչուած ձեռքով դարձող ու անքակ կար կարող գործիքը ամեն տեսակ կար մեծ դիւրութեամբ կը կարէ ու գինն աժան է, երաշխաւորութեամբ կը տրուի, աշխատողները կը չակուի կարելու չգիտցողին դաս կը տրուի․ Կը ծախուի Կ. Պօլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան ։

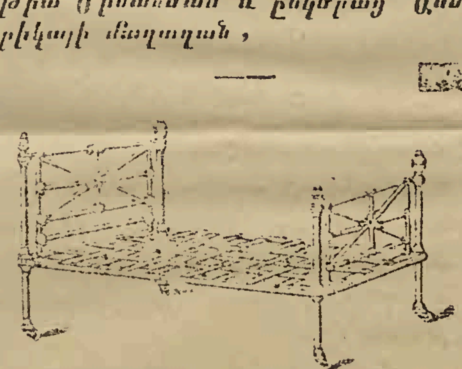

ԱՆԿՈՂՆԱՐԱՆ ԿԱՄ ՄԱՀՃԱԿԱԼ

Ասնիւ և հաստատ քարեօլաներ երկաթէ փարպէ, աժան գիներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան ։

ՋՐՀԱՆ

Ամերիկայի ջրհաններ մեծ և փոքր, երկաթ թէ հաստատուն խողովակներով թէ ջրհեղեղներու և թէ խարունկ հորերու համար աժան գիներով կը ծախուի, Կ. Պօլիս Գալաթիա Մինասեան և ընկերաց Ամերիկայի մաղազան ։

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց ՚ի կիրակի և տօն օրերէ ։

Բաժանորդագրութեան տեղն Գալաթիա Սանտըքճըլար Ճատէսի Թիւ 138, Նօրօ խան Մասիս խմբագրատունը ։ Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ գործակալները ։

ԿԱՐԻՆ․ Յովհաննէս էֆ. Տ. Մելքիսեդեկեան ։

ԵՐԶՆԿԱ․ Յ. Շաւարշ էֆ.

ՍԵԲԱՍՏԻԱ․ Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթամօղլեանց ։

ՍԱՄՍՈՒՆ․ Եղիազար էֆ. Մուրատեան ։

ԿԻՐԱՍՈՒՆ․ Գ. էֆ. Խ. Մարտիրոսեան ։

ՌՈՏՈՍԹՕ․ Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Ֆէօլեան ։

ԶՄԻՒՌՆԻԱ․ Աբրահամ էֆ. Պէրպէրեան ։

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ․ Խաչիկ էֆ. Էսկիճեան ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆ․ Ս. Եթըմէքեան էֆ.

ԵՒԴՈԿԻԱ․

ԽԱՐԲԵՐԴ և ՏԻՐՍԻՄ․ Կիրակոս էֆ. Ն. Դադանեան ։

ՄՈՒՇ․ Յակոբ էֆ. Տէրունեան ։

ՎԱՆ ։

ԲԵՐԻԱ․ Սեղբոս ։ Խաչաձեան ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ․ Թովմաս էֆ. Թաշճեան ։

ԵԴԵՍԻԱ․ Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան ։

ՖՕՔՇԱՆ․ Պէրճամ ։ Ս. Պէրճամեան ։

ՏՓԽԻՍ․ Պ. Նիկողայոս Տ. Գէոնդեան ։

ԿԱԼԿԱԹԱ․ Պետրոս էֆ. Հէքիմեան ։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ա. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ԳԱԼԱԹԻԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ